

**[Filosofie není posledním arbitrem, ale jen tlumočnickem podstatnějšího „posouzení“]
Ladislav Hejdánek**

This is a part of the original document:

[1981 \[rukopisný sešit\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1981 \[rukopisný sešit\]](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 30. 5. 1981
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 30. 5. 1981

[Filosofie není posledním arbitrem, ale jen tlumočnickem podstatnějšího „posouzení“]

K podstatě filosofického myšlení náleží povědomí toho, že filosofie sama není tím posledním arbitrem, že není suverénním posuzovatelem a vyjasňovatelem, nýbrž že je spíše jen tlumočnickem jakéhosi podstatnějšího a kompetentnějšího „posouzení“, které sice nikdy není k dispozici v nějaké dané („pozitivní“) podobě, ale zůstává provždy kritériem a měřítkem každého filosofického přetlumočení. Filosofie si odedávna uvědomovala (alespoň ve svých lepších a nejlepších představitelích), že není sama tou poslední moudrostí, že není „sofia“, nýbrž jenom touhou po moudrosti a láskou k moudrosti. Tzv. mudrci (uvádí se tradičně sedm jmen, i když se tento seznam v různých podáních mění) možná opravdu náleží pouze k předchůdcům filosofů a nejsou sami prvními filosofy. Thalés je ovšem tradičně uváděn mezi sedmi mudrci („sofoi“) a zároveň označován za prvního filosofa. Ale je skutečně už filosofem? To je možno rozhodnout teprve poté, co najdeme bližší určení alespoň některých podstatných rysů filosofie. – Podobně je nutno důkladně zvážit, zda zahrneme sofisty mezi filosofy. Zdá se spíše, že jde o pouhé napodobení filosofie, ale ve skutečnosti zapomenutí na to, co je jejím vnitřním předpokladem a co filosofii teprve činí filosofií, totiž na respekt k moudrosti, která přesahuje každou (lidskou) moudrost, která je nedokonalá a pro svou nedokonalost a na základě jasného povědomí své nedokonalosti touží po pravé moudrosti, tj. po dokonalosti, která jí však nikdy není definitivně dána, nemá ji k dispozici. V tom smyslu lze např. také pochybovat o skutečné filosofičnosti některých dalších „prvních filosofů z předsokratovského období, zejména pokud mají za to, že jejich ústy promlouvá moudrost sama, že v jejich slovech zaznívá sama poslední moudrost, skrytá většině lidí atd. Úpadek filosofie se obvykle projevuje vznikem filosofických mýtů, eventuálně filosoficky se tvářících ideologií. Význačným příkladem takového filosofického mýtu je starověká gnóze. V dnešní době se otázka filosofie klade na odlišné rovině, než jak tomu bylo ve starověku (a pak i ve středověku a novověku, asi až do minulého století). Mohli bychom poukázat především na odlišné pochopení vztahu filosofujícího, tj. moudrost milujícího a po moudrosti toužícího člověka k „moudrosti“ samotné (tj. dnes vhodněji vyjádřeno: k pravdě v její bytostné povaze). Snad je tu dovoleno užít mnohokrát již interpretovaného rozdílu mezi erótem (zejména v Platónově interpretaci ze *Symposia*) a mezi křesťanskou agapé. V antické tradici pravdu (moudrost) milující, tj. filosofující člověk usiluje přiblížit se k pravdě, přimknout se k ní za vynaložení své maximální energie; v dnešním myšlení přestává být pravda něčím daným, k čemu je možno se vlastním úsilím nějak přibližovat, ale stává se spíše výzvou k uskutečňování, tedy něčím, co člověka především oslovuje a co může člověk zaslechnout, jen když poslouchá, když se vůči této oslovující pravdě otevře. Zatímco v antickém pojetí je pravda nehybná (viz Aristotelés) a člověk se k ní musí došplhávat, židovskou a křesťanskou tradicí ovlivněná proměna chápe pravdu jako hybnou, protože oslovující, ale nepředmětnou, nicméně ke zpředmětnění či snad lépe: k uskutečnění vyzývající. Pravda se tu stává alfou i omegou, jak alfa člověka oslovuje a vyzývá ho, aby vstoupil do jejích služeb, jako ómega představuje cíl všeho jeho usilování a všech jeho zápasů o vítězství pravdy (nikoliv tedy o vlastní vítězství). Filosofie se tak stává filalétií (*filalétheia*), láskou k pravdě a touhou být služebníkem pravdy, být v jejích službách a pomáhat ze všech svých sil k tomu, aby se ve své platnosti vyjevila a uplatnila, aby se stala skutečným kritériem, skutečnou normou lidského myšlení i jednání.

(Račice, 810530–2.)